Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 47, Ağustos 2020, s. 232-243

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.44564>

Dr. Öğr. Üyesi Gökçe ÖZDEMİR

Gaziantep Üniversitesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, gozdemir382@gmail.com

POP-ART SANAT AKIMININ GİYSİ TASARIMLARINA YANSIMASININ GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

Özet

Toplumun düşünce ve davranış biçiminin giyime yansması olan ve zaman zaman değişiklik gösteren yenilik olarak tanımlanan moda ve bunun özgün bir şekilde dışa yansıtılması olarak tanımlanan sanat arasında geçmişten günümüze değin yakın bir ilişki olduğu bilinmektedir. Popüler kültürün bir ürünü olarak ortaya çıkan pop-art sanat akımının da giysi tasarımı üzerine yansımaları 1960'lar ve sonrasında başlayarak günümüze kadar olan süreçte hala görülmektedir. Tüketim toplumunun özellikle 60'lı yıllarda ilgi odağı haline gelen objeleri birer tasarım unsuru haline getirmesi de bu sanat akımının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Popüler kültürün etkilediği alanlardan birisi olan moda da, bireylere farklı görünme olanağı sunarak, onları popüler kültürün bir parçası haline getirmekte ve içerisinde çözülmesi gereken bir takım kodlar içermektedir. Bireylerin yaşam tarzları hakkında bilgi veren bu kodların ise çözülmesi gerekmektedir. 17. yüzyılda ilk adımları atılmaya başlanan semiyoloji (göstergebilim) kavramı göstergelerin yorumlanmasına, işaretlerin incelenmesine ve elde edilen bilgilerin sistematik bir şekilde sıralanmasına dayanan bir disiplindir. Semiyoloji denince akla gelen iki isimden biri olan Roland Barthes göstergebilimin toplumsal işlevini, bir diğer isim olan Charles Sanders Peirce ise mantıksal işlevini sorgulamaktadır. Bu çalışma kapsamında bilimsel bir metod olarak kabul edilen göstergebilim yöntemi ile kadın giysilerinde pop-art sanat akımının etkileri incelenmiştir. Araştırmada, Peirce ve Barthes'ın göstergebilim analizlerinden yararlanılarak görseller yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Pop-art, moda, sanat, göstergebilim, Charles Sanders Pierce.

SEMIOTIC ANALYSIS OF THE REFLECTION OF POP-ART ART MOVEMENT TO CLOTHES DESIGNS

Abstract

It is known that there is a close relationship between fashion, which is defined as a novelty that reflects the way society thinks and behaves in clothing and change from time to time, and art, which is defined as an original outward reflection from the past to the present. The reflections of the pop-art art movement that emerged as the product of popular culture on clothing design continue from the 1960s to the present day. The fact that consumer society made objects a design element, especially in the 60s, the center of attention, was also instrumental in the emergence of this art movement. Fashion, which is one of the areas influenced by popular culture, offers individuals the opportunity to look differently, making them a part of popular culture and contains a set of codes that need to be resolved. The concept of semiotics, the first steps of which were taken in the 17th century, is a discipline based on the interpretation of the signs, the examination of the signs and the systematic ordering of the information obtained. Roland Barthes, one of the two names that comes to mind when it comes to semiology, questions the social function of semiology, and Charles Sanders Peirce, the other name, questions its logical function. In this study, the effects of pop-art Art movement on women's clothing were examined by the semiotics method, which is considered a scientific method. In the research, visuals were interpreted by using semiotics analysis of Peirce and Barthes.

Keywords: Pop-art, fashion, art, semiotics, Charles Sanders Pierce.

GİRİŞ

Her nesil, sanat ve modanın etkileşimine dair bir yorum getirmiş ve sanat akımları her zaman modayı etkilemiştir. Sanat akımı; görüş duyusu, anlatış bakımından yenilikler ortaya koyan, farklılık gösteren harekettir (Şoher, 2012:25). Geçmişten beri moda ile sanat arasındaki ilişki bilinmekte ve anlamca bu iki kelime birbirinden farklı görünse de birbirlerini kapsadıkları noktalar bulunmaktadır. Sanat, toplumların geçmişten başlayıp günümüze ve bununla birlikte geleceğe bıraktıkları bir izdir. Moda ise bireylerin toplumdaki yerlerini gösterebilmeleri için kullandıkları bir araç, toplumun ortak zevkleri ya da bir dönem bir şeye gösterilen aşırı ilgi olarak tanımlanmaktadır. 1960'lı yıllardan itibaren popüler kültürün etkisi ile moda çok hızlı bir şekilde değişmeye başlamıştır. O dönem ortaya çıkan ve adına pop-art denilen sanat akımı da popüler kültürün bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Amerika ve İngiltere'de ortaya çıkan pop-art; endüstriyel alanda hızlı bir gelişimin yanısıra, bilim ve sanat alanında da birçok yenileşmeyi beraberinde getirmiştir. Böylelikle 1960'lı dönemlerde toplumun ilgisi olan objeler moda haline gelip giysi tasarımlarında kullanılmaya başlanmıştır. Pop-art sanat akımı moda tasarım alanında rengarenk bir dönem başlatmış, renkli elbiseler, çizgiler, mini etekler sıkça görülmeye başlanmıştır. Akımın öncüsü ve temsilcisi olarak Andy Warhol görülmüş olmakla birlikte, Coco Chanel, Pierre Cardin, Andre Courreges, Christian Dior, Hubert De Givenchy, Yves Saint Laurent, Paco Rabanne ve Mary Quant'ın tasarımlarının da pop-arttan izler taşıdığıdır.

Geçmişten günümüze moda ürünleri her daim için görsel kimlik oluşturma, yani toplumsal bir mesaj vermenin bir aracı olmuştur. Bu bağlamda giyeme bir kimlik kazandıran moda ürünlerinin göstergelerinin ortaya çıkarılması önemli hale gelmiştir. Moda ürünlerinin içerdiği kodların çözümlenmesinde ise göstergebilim analizinden yararlanılmıştır.

Göstergebilim 17. yy.'da John Locke tarafından ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Locke (1689), "An Essay Concerning Human Understanding" adlı kitabında "göstergeler öğretisi" anlamına gelen "semeiotike" terimini kullanarak bugün göstergebilim olarak adlandırılan disiplin alanının oluşmasına öncülük etmiştir. Göstergeler, kendilerinden başka bir şeye gönderme yapan eylemler ya da yapılar (Özgür, : 5) olduğu için insanoğlunun varoluşundan beri kullandığı iletişim dilinin içerisinde göstergelere rastlamak mümkündür. Semiyoloji alanında çalışmalar incelendiğinde karşımıza sıklıkla çıkan gösterge, gönderge, gösteren, anlamlama, terim, kuram, dizge, belirti, belirtke, sembol ve simge gibi kavramlarla karşılaşmaktadır. Göstergebilimin bir bilim dalı olarak kabul edildiği ve kendinden başka birçok bilim dalıyla da ortak konularının olduğu görülmektedir. Göstergebilim denince akla gelen isimlerin başında Roland Barthes ve Charles Sanders Pierce gelmektedir. Barthes, göstergebilimin toplumsal işlevine vurgu yaparken, Pierce ise mantıksal işlevinden bahsetmektedir. Barthes, Sausure'nin etkisinde kalarak dil kavramı üzerinde yoğunlaşmıştır. Pierce ise olguları eksiksiz bir biçimde sınıflandırmak amacıyla üçlüklere dayalı bir sistem oluşturmuştur. Charles Sanders Pierce semiyolojiyi; salt dilbilgisi, gerçek anlamıyla mantık ve salt sözbilim olarak üç ana başlık altında inceledikten sonra, nitel, tekil ve kuralı barındıran birinci üçlük, görüntüsel, belirti ve simgeden oluşan ikinci üçlük, terim, önerme ve kanıttan oluşan üçüncü üçlük şeklinde üçlüklere ayırmıştır.

Bu araştırmada da göstergebilim analizinden yararlanılarak, pop-art sanat akımının kadın giysi tasarımları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Görsellerin, göstergebilim kuramına göre analizi yapılırken, pop-art sanat akımının giysiler üzerindeki yansımalarının ne şekilde olduğuna ve tasarımlarda hangi simgelerin kullanıldığına değinilmiştir. 1960'larda ortaya çıkan pop-art sanat akımının etkileri ile tasarlanan giysi örneklerinin çok fazla bulunamaması bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Pop-Art Sanat Akımı

Kadın haklarını savunan temsilciler günümüz çağdaş kadın modelinin temelini atarak, gençlik hareketlerinin izlerini modaya, müziğe ve sanata yansıtmışlardır. Özellikle teknoloji çağı ve bilimseler gelişmeler genç insanlarca benimsenerek günlük hayatın ve çağın vazgeçilmezi olmaya başlamıştır. Bu ilerlemenin sonucunda tüketim kültürü oluşmuş bu oluşan durumda sanatçıların dikkatini çekmiş ve bu durum pop-art sanatının doğmasına sebep olmuştur. Pop-art kavramının temeli popüler kültüre dayanmaktadır (Özdem, 2013:42). 1960'lı yılların başında İngiltere ve ABD'de ortaya çıkan pop-art, endüstriyel yaşamla birlikte tüketim toplumunu ilk kez fark eden ve bunu yapıtlarında kullanan birkaç sanatçının oluşturduğu bir akım olarak başlamıştır (Usluca, 2012:44). Andy Warhol, pop-art akımının en tanınmış öncüsüdür. Andy Warhol'un eserlerine bakıldığında çok renkliliğin, gerçeklikten uzak ve çizgi roman tarzının hakim olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak pop-art sanatı ve ürünlerine eğlenceli bir görüntünün, kolay anlaşılır bir dilin ve çok renkliliğin hakim olduğunu söyleyebiliriz.

1960'lı yıllarda toplumun bakış açısıyla birlikte teknolojik gelişmelerin bize sunduğu ürünlerin büyük bir bölümü pop-art sanat akımının teması olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarımlar,

1960'lı yıllar boyunca gelişerek farklı bir boyut kazanmıştır. Özellikle, Coco Chanel, Pierre Cardin, Andre Courreges, Christian Dior, Hubert De Givenchy, Yves Saint Laurent, Paco Rabenne, Mary Quant gibi önemli sanatçıların tasarımlarında pop-art sanatının izleri görülmektedir. Amerika'da ve Fransa'da yeni bir sanat türü olarak gelişen pop-art, ilk örneklerini İngiltere'de vermiştir (Üstündağ, 2012:2). Özellikle, 60'lı dönemde toplumun ilgi odağı olan objeler tasarımlarda sıkça yer almaya başlamıştır. Dondurmalar, kekler, seven-up, pepsi, coca cola, diş macunu, sigaralar vb. pop-art akımının ikonografisini oluşturmaktadırlar. Pop-art toplumdan aldığını da yansıtan bir sanat akımı olduğu için o dönemin siyasi, ekonomik, askeri objelerini de tasarımlarda görmek mümkündür. O dönemde, kadın vücudunun hareketini kısıtlayacak her türlü kıyafet raflara kaldırılmış onun yerine hareket özgürlüğü sağlayan tasarımlar tercih edilmiştir. Kadınlar sütyen takmayı bırakmış ve korse kullanımı giderek azalmıştır. Kadın erkek kıyafetleri birbiriyle benzerlik göstermeye başlamış ve eldivenler özel günlerde önemli bir aksesuar olarak kullanılmıştır. Pantolonlar spor aktivitelerinde kullanılmaya başlanarak, bele kadar önden düğmeli gömlek elbiseler ve dar kesim etek-cekete takımlar 1960'lı yıllarda Amerikalı kadınların gözdesi olmuştur (Usluca, 2011:45). 1960'lı yılların ikinci yarısında yaşanan siyasi tüm olaylar dönemin modasına da yansımış ve giyim-kuşam değişiklik göstermiştir. Bu dönem sonrasında rengârenk bir dönem başlamış, mini etekler ve çizgili elbiseler sıkça görülmüştür. Yine o dönemde yaşanan uzay yolculuğu da tasarımları etkilemiş ve bir dönem kıyafetlere beyaz-gümüş renkler hakim olmuştur. Özellikle baskılı, dar kesimli, yüksek belli pantolonlar vazgeçilmez giyim tercihleri arasında yer alarak, kontrast renklerle elde edilen farklı boyutlardaki geometrik desenler tasarımlarda sıkça kullanılmıştır.

Göstergebilim

Varoluştan itibaren Dünyadaki bütün canlıların yaşamlarını devam ettirirken diğer canlılarla iletişime geçebilmek için işaretler, sesler ve sembollerden oluşan birçok sistem geliştirdiği görülmektedir. Gösterge kelimesinden ilk kez İngiliz felsefeci John Locke "An Essay Concerning Human Understanding (İnsan Anlığı Üstüne Deneme)" adlı kitabında bahsetmiştir. Locke, göstergeler öğretisi anlamına gelen "semeiotike" kelimesi kullanarak, bu bilim dalının temellerinin 20. yy.'ın başlarında atılmasına öncülük etmiştir. Göstergebilimin yabancı dil karşılığı olan "semyotik" kelimesi, Yunanca "semeotike" kelimesinden türetilmiştir (Yüksel, 2013:41). İnsanoğlunun ilk çağlardan beri gerek sözel, gerekse görsel kullandıkları iletişim yollarının tümünde göstergelerden oluşan dizgeler bulunmaktadır. Göstergebilimi oluşturanda bu dizgelerin incelenmesi fikri olmuştur. En genel anlamıyla göstergebilim, göstergeleri, gösterge dizgelerini ele alan bir bilim dalıdır (Çağlar, 2012:23). Gösterge denildiğinde akla ilk gelen bize mesajı veren araçtır. Örneğin, termometre bir göstergedir. Bize sıcaklık hakkında bilgi verir. Bunu bilmek için ise daha önceden gerekli bilgiye sahip olup, yorumlayıp, anlayabilmek gerekir. Göstergebilimin temel konusunu oluşturan göstergeyi (sign) anlamadan göstergebilimi anlamak zordur (Yüksel, 2013:43). Çünkü göstergeler, kendilerinden başka bir şeye gönderme yapan eylemler ya da yapılardır (Özgür, :5). Semiyoloji bilimsel bir metod olarak kabul edilmekte ve felsefe, fenomenoloji, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, epistemoloji, dil bilimi gibi birçok bilim dalıyla da ortak konular barındırmaktadır.

Göstergebilim denince aklın gelen iki isimden bahsetmek mümkündür. Bunlardan biri Amerikalı Charles Sanders Peirce olurken diğeri ise Avrupalı Ferdinand De Saussure'dur. Saussure göstergebilimin toplumsal işlevini, Pierce ise mantıksal işlevini sorgulamaktadır (Özgür, ss:7). F. De Saussure toplumu izleyerek yola çıkıp bir tasarıda bulunmuştur. Dil

kavramı Saussure'ye göre göstergelerin başında yer almaktadır. Aynı dönemde Peirce'de semiotics adı altında bir kuram tasarlamış ve analizlerinde; yorumlayan, nesne ve gösterge üçlüsünü açıklamıştır. Saussure ise gösteren ve gösterilen modeli üzerinde durmuştur. Gösterge bilimin bir diğer önemli ismi olan Roland Barthes ise gösterge kavramını gösterilenle gösteren arasındaki ilişki olarak açıklamış ve göstergebilim adına gerçekleştirdiği tüm çalışmalarını "Mythologies (Çağdaş Söylemler)" adlı yapıtında toplamıştır. Roland Barthes, Saussure'nin göstergebilim analizinde kullandığı kavramlar üzerinden, kültürel yapılarıdaki değişen anlamların doğallığına değinerek gündelik hayatın derin anlamlarını ortaya koymayı amaçlamıştır (Kırkıncioğlu, 2015:12).

Şekil 1. Barthes'ın Gösterge Şeması

Göstergebilimde sıkça yer alan bazı kavramlar vardır. Gösterge insanların birbirleri arasında veya kendisi dışındaki varlıklarla iletişimde kullandığı düz ve yananamlar içeren konuşma dilleri, beden dilleri, işaretler, simgeler, semboller vb. biçimleri kapsadığı için (Yılmaz, 2016:80), insanlar bu sembolleri anlamlandırmak ve çözümlemek için uğraşmışlardır. Bu bilim dalını oluşturan bir diğer kavram olan gönderge ise göstergenin iletmek istediği mesajdır. Toplumlara göre bu göndergenin anlamı değişiklik gösterebilir. Gösteren, göstergenin gösterdiği ve yorumlayanın zihninde çağrıştırdığı bütün düz anlamlar ile yan anlamları içeren bir sembol evreni olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2016:81). Anamlama gösterenin neyi anlatmak istediği, gösterilenin ise ne olduğu arasındaki ilişkide çıkarılan anlamdır. Göstergebilimde karşımıza sık sık çıkan kavramlardan biri ise terimdir. Bilimsel anlamda bir karşılığı olan her şeye terim denir. Terimlerin anlamları kullanıldıkları yere göre değişkenlikte göstermezler. Göstergebilimde, bir bütünü oluşturan parçalar ise "dizge" olarak tanımlandığı için Saussure, dilin bir dizge olduğu söylemiştir.

Bütün bunlardan hareketle, bu çalışmada, pop-art sanat akımının giysi tasarımlarına yansımalarının göstergebilim yöntem ile analiz edilmesi amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, olayları kendi doğal ortamları içerisinde değerlendiren, derinlemesine bir betimleme yapma imkanı sağlayan esnek araştırma süreçlerini kapsayan bir araştırma türüdür (Merriam, 2013). Araştırma kapsamında, öncelikle pop-art sanat akımı etkisinde tasarlanan moda tasarım ürünlerine yönelik zengin bir alan taraması yapılmış ve görseller incelenmiştir. Alan araştırması yapılırken doğru bilgilere ulaşabilmek adına "pop-art, 1960'lar modası, pop-art fashion, popüler sanat vb." anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Köroğlu (2015:64), alan taraması yaparken, uygun anahtar kelimeleri kullanmanın konuyla ilgili kitaplar, makaleler veya internetteki wikipedia gibi yüzeysel içerik sunan kaynaklara erişmede kolaylık

sağladığını belirtmiştir. Yapılan taramanın ardından, pop-art sanat akımının moda yansımaları en iyi anlatan görseller belirlenmiştir. Belirlenen görseller arasından alan uzmanlarının da görüşleri alınarak 6 adet tasarım analiz edilmek üzere seçilmiştir. Seçilen görseller, Sanders Peirce'in ve Roland Barthes'in göstergebilim çözümlemelerinden yararlanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Görsellerin analizi

Görsellerin analizi için 3 ölçek belirlenmiştir. Birinci ölçekte görseller öncelikle görüntüsel açıdan, Pierce'in gösterge, gösterilen ve gösteren üçleminde çözümlenirken, ikinci ölçekte Barthes'ın dizge ve dizim analizi ile görseller çözümlenmiştir. Üçüncü ölçekte ise görseller iletişimsel açıdan, Barthes'ın düz anlam ve yan anlam boyutunda analiz edilmiştir. Barthes ve Peirce çözümlemeleri genelde, basitten karmaşığa ya da soyuttan, somuta doğru yapmaktadırlar. Bu bağlamda araştırmada da analizler ve yorumlamalar yapılırken, bu aşamalar göz önüne alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Pop-art sanat akımının modaya olan etkileri 1960'lardan günümüze kadar uzanan süreçte, çok renkliliğin hakim olduğu, değişik imgelerin ve ilgi haline gelen markaların amblemlerinin desen olarak tercih edildiği tasarımlar olarak kendisini göstermektedir.

Tablo 1. Görsel gösterge olarak pop-art temalı giysilerin analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Elbise Görsel 1		Elbise düşük kollu, sıfır yakalı ve mini boydur. Tasarımda parlak ve canlı renkler kullanılmıştır. Ayrıca tasarım, 1950-1970 yıllarında Rock'un kralı ünvanını alan 'Elvis Presley' ve kadın yüz resimleri kullanılarak desenlenmiştir. Çanta ve çizme de de aynı kombinasyona yer verilerek görsel bütünlük sağlanmıştır.

Tulum Görsel 2		Tulum, ip askılı mini boydur. Verilen bu görüntü de karelere ayrılmış çeşitli karikatürist simgelere rastlanmaktadır. Rengârenk bir dönem olarak başlayan pop-art akımının etkileri tasarımda kendini göstermektedir. Özellikle sarışın bir kadının yüz portresinin ağırlıkta olduğu desen de puantiye ve desenler üzerindeki yazılar pop-art akımının etkisini hissettirmektedir.
Bluz ve etek Görsel 3		Tasarım yarım kol bluz ve diz üstü etek kombininden oluşmaktadır. Kahverengi, beyaz, mavi ve kırmızı renklerin ağırlıkta olduğu bu tasarımda üst giyimde görülen bir yüz simgesini, etekte de farklı bir yüz efekti takip etmektedir. Pop-art sanat akımını simgeleyen çok renklilik tasarıma yansımaktadır. Ayrıca tasarıma karikatüristik bir hava hakimdir.
Pantolon Görsel 4		Tasarım, vücudu saran bir jean pantolon ve yarım patlı, yarım kollu gömlek görüntülü bluzdan oluşmaktadır. Kadın-erkek kıyafetlerinin benzerlik gösterdiği bu dönemde, kadınlara hareket özgürlüğü sağladığı düşünülen görseldeki pantolon tasarımında, akımın temelinde yer alan çok renklilik ilkesi göz önüne alınarak çeşitli renklerdeki yazılar bir simge olarak tercih edilmiştir.

Elbise
Görsel 5

Moschino markasına ait elbise, uzun kollu ve ön kısmı “m” harfi baskılı iken, etek kısmı ise ucu sarı ve üzeri yazı baskılı bir tasarıma sahiptir. Tasarım üzerindeki MC Donals’ın simgesi olan bir “m” harfi 1960’lı yılların ilgi odağı haline gelen simgeleri tasarıma yansıtma düşüncesiyle oluşturulmuştur.

Elbise
Görsel 6

Tasarım yarım kollu, sıfır yakalı mini bir elbisedir. Tasarıma bakıldığında vurgulanmak istenilenin o dönemin çok tercih edilen içecek markası olan “Coca-Cola” simgesi olduğu görülmektedir. Coca-Cola şişesi bir tasarım haline dönüştürerek baskı yoluyla kumaş desenlenmiştir. Aynı zamanda tasarım üzerindeki “drink” yazısı görseli daha anlaşılır kılmaktadır. 1960’lı dönemde ilgi haline gelen bu simge pop-art sanatına ait birçok tasarım da karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1’de, göstergelerin, gösteren ve gösterilen ilişkisi incelenmiştir. Sanat ve moda alanındaki etkileşim hemen hemen tarihin her döneminde kendisi göstermiştir. 1960’lı yıllarda bir sanat akımı olarak doğan pop-art sanatı da modanın o dönem içerisinde etkilendiği bir akım olmuştur. Tablo 1’deki göstergeler incelendiğinde o dönem moda alanına damgasını vurmuş, özellikle özgür ve asi gençlik ruhunun yansıtılmaya çalışıldığı tasarımlar göze çarpmaktadır. Tablodaki tüm görsellerde renkler canlı ve parlak, giysilerin kesim formları ise şıklık ve rahatlığı içeren modellerdir. Tasarımlar o dönemin ünlü kişilerinin ya da markalarının yansıtıldığı tekrarlı ve resimli baskılı kumaşlardan yapılmışlardır. Ayrıca duvar yazıları ve karikatür çizimlerinde tasarımlarda ön plana çıkmaktadır. Rosenblum (2001:9)’da özellikle Amerikan pop-art sanatının yansıması olan dev afiş görüntüleri, ucuz ürün reklamları olan; Nancy, Campbell’s, Coca-Cola resimli tasarımların, Amerikan parası ve gazete yazılarının o dönem giysi tasarımları üzerinde yer alan imgeler olduğunu belirtmektedir. Görseller incelendiğinde, tasarımların görsel bir şov olarak yansıtılmakta olduğu ve kullanılan aksesuarlarla da bu bütünlüğün sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Genel olarak tüm görsellerin, gösterge, gösteren ve gösterilen üçleminde belirttiği şeyi temsil ettiği söylenebilir.

Göstergebilim, insanların birbirleriyle anlaşmak amacıyla kullandıkları doğal diller, jestler, alfabeler, trafik işaretleri, meslek gruplarını temsil eden flamalar, reklam afişleri, moda ürünleri,

mimari tasarımlar, resimler ve müzikler gibi çeşitli birimlerden oluşan ses, yazı, görüntü, hareket içeren dizgelerin oluşturduğu anlamlı bir bütündür (Güneş, 2012).

Tablo 2. Dizge ve dizim olarak Pop-Art temalı giysilerin analizi

Gösterge	Dizge/dizim
Görsel 1	Tasarım, elbise, çanta ve ayakkabı olarak aynı kumaştan oluşturulmuştur.
Görsel 2	Tek parçadan oluşan tulumu, puantiyeli saç tokası tamamlamaktadır.
Görsel 3	Pembe şapka, pembe çanta ve bantlı ayakkabı ile kobinlenen tasarım bluz, etek ve eldiven olarak üç parçadan oluşmaktadır.
Görsel 4	Bluz ve pantolon olarak iki parçadan oluşan tasarım, beyaz üzeri siyah çizgili keten ayakkabı ile tamamlanmıştır.
Görsel 5	Sarı ve kırmızı rengin baskın kullanıldığı elbise, yine sarı ve beyaz renkleri içerisinde barındıran sivri burun stiletto tarzı ayakkabı ile tamamlanmıştır.
Görsel 6	Bol kesim elbise, elbisenin üzerindeki markanın görüntüsü ile uyumlu zincir askılı omuz çantası ve stiletto tarzı ayakkabı ile kombinlenmiştir.

Tablo 2'deki dizge ve dizimler incelendiğinde, parçalar arasında uyum sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Her bir görselde giysiyi oluşturan parçalar yukarıdan aşağıya doğru birbirini tamamlamaktadır. Buda dizimsel bağlantının varlığının bir göstergesidir. Görsellerdeki dizimlerden çıkacak olan bir parça tek başına çok fazla anlamlı olmayacak ve algıda bütünlüğü bozacaktır.

Göstergelerin büyük çoğunluğu, üretilen toplumun; kültürel birikimi, sosyal yaşamı, sahip olduğu inançlar ve yaşanmış tarihleri ile ilgilidir. Bu bağlamda araştırma kapsamında kullanılan göstergelerin, iletişim aracı olarak çözümlemeleri Tablo3'de yer almaktadır.

Tablo 3. İletişim olarak pop-art temalı giysilerin göstergebilimsel analizi

	Gösterge	Düz anlam	Yan anlam
Görsel 1		Mini elbise , uzun çizme ve el çantası	Barındırdığı renklerle çok renkli bir dönemi yansıtan ve kullanılan desen ile o dönemin ikonlarını da yansıtmakta olan bir elbisedir. Tasarımda rahatlık ve şıklık ön plandadır.
Görsel 2		Belden dikişli bir tulum, saç tokası	Karikatüristik deseni ve kullanılan renkleri ile pop-art sanat akımını akla getiren tulum elbisede, sokak modası, özgürlük ve rahatlığa vurgu vardır.

Görsel 3		Yarım kollu desenli bir tişört, diz üstü kalem etek, dirsek üstüne kadar gelen desenli ve renkli bir eldiven, şapka, tüy dokulu el çantası, bantlı ayakkabı	Her bir parçasında renk kombinasyonunun olduğu, yüz simgesinin alt giyimde de üst giyimde de tercih edildiği tasarımda, resmiyet, estetik ve asalet vurgusu vardır.
Görsel 4		Gömlek görünümlü bluz, Jean pantolon ve ayakkabı	Üst bedende düz renklerin, alt bedende ise desen olarak, dönemin çizgi roman karikatürlerinin tercih edildiği kombine, rahatlık ve genç görünme algısı ve işlevsellik ön plandadır.
Görsel 5		Elbise	Marka isminin tasarımda yerini aldığı elbisede, gündelik yaşam, rahatlık, şıklık ve eğlenceye vurgu vardır.
Görsel 6		Elbise	İlgi odağı haline gelen markalardan olan “Coca-Cola” markasının desen olarak tercih edildiği renkli elbise bir başkaldırıyı simgelemektedir. Ayrıca kesiminden dolayı, tasarımda huzur ve sportiflik ön plandadır.

Göstergenin taşıdığı anlamlar, göstergeler arasındaki farkın ya da ilişkinin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Barthes’a (2012), göre düz anlam, göstergenin ortak duyusal, aşikâr anlamına gönderme yaparken, yan anlam ise, göstergenin, kullanıcıların duygularıyla ya da heyecanlarıyla ve kültürel değerleriyle buluştuğunda meydana gelen etkileşimi betimlemektedir. Tablo 3’de görüldüğü üzere, görsellerde gündelik yaşam, rahatlık, eğlence ve şıklığın ön planda tutulmuştur. Özellikle görsellerde kullanılan desen ve renkler tasarımlara fotoğrafik bir görüntü kazandırmaktadır. Yüret (2013), Pop-art’ ın, nesneyi kendi imgesiyle bütünleşmiş olarak ele aldığı söyleminden hareketle, tasarımlarda ünlü markaların betimlenmesi kapitalist düzen algısının bireylerde oluşturulmaya çalışıldığı yorumunu da beraberinde getirmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüzde hala etkileri devam eden ve günümüz modacılarının da tasarımlarında dönem dönem yer verdikleri sanat akımlarından pop-art sanat akımı, güncel yaşama dair objeler ve farklı yüz ifadeleri ile moda ürünleri üzerinde kendini göstermektedir. Bu bağlamda çalışmada, görselleri analiz etmede sıklıkla tercih edilen göstergebilim yönteminden yararlanılarak pop-art objeleri ve pop-art sanat akımından izler barındıran giysi tasarımları incelenmiş bu göstergelere açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Çok renkliliğin hakim olduğu pop-art akımında popüler kültürün ve teknolojik gelişmelerin topluma sunduğu ürünler tasarımların teması haline gelmeye başlamıştır. O dönemde moda ürünlerinde canlı renkler, çizgiler, karikatürist görsellere sıkça yer verilmiştir. 1960'lı dönemlerin ilgi odağı olan objeler tasarımlara yansıtılmıştır. Kadınların hareket özgürlüğünü kısıtlayacak her türlü detaydan kaçınılmış, modaya çok renkli ve farklı bir boyut kazandırılmaya çalışılmıştır.

Meydana gelen ekonomik değişiklikler, özgürlük arayışları ve kadın hakları savunucularının ortaya çıkardığı bir değişim hareketi her alanda olduğu gibi moda alanında yani giyim-kuşamda birçok yenilik ve değişikliği beraberinde getirmiştir. Güncel yaşama dair objeleri ve yüzleri sanata taşıyan pop-art adeta bir nesneler dünyası kurmuştur. Bu değişim günümüzde de halen devam etmektedir. 1960'larda ortaya çıkan bu hareketin modayla olan etkileşimini analiz eden bu çalışma popüler kültürün günümüze kadar geldiğinin göstergesidir. Araştırma kapsamında görüntüsel çözümlemede, tasarımların aksesuarlar ile bütünlük oluşturduğu, bazı tasarımların kesimlerinde belden oturmalı modeller tercih edilirken, bazı modellerde bol kesimlerin ön planda olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle, pop-art modasında estetik ve işlevselliğin aynı derecede önemsendiğini söyleyebiliriz. Özellikle kullanılan desenler sanat akımının izlerini taşımaktadır. Dizim/dizge ve dizimsel çözümlemede, tasarımı oluşturan parçalar arasında yukarıdan aşağıya doğru bütünlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İletişimsel çözümlemede ise, tasarımların dönemin burjuva kesimine bir başkaldırı niteliğinde, daha çok gündelik yaşama vurgu yaptığı tespit edilmiştir.

Özetle, araştırmada incelenen görseller, giyimin bir simge niteliğinde olduğunu ve dönemlerin modası haline gelen olguların tasarımlara yansıtıldığını göstermektedir. Ayrıca kumaşlar üzerindeki tasarımlar, sanat ve modanın yaratıcılık noktasında birleştiğinin de bir göstergesidir. Çalışma, Pop-art sanat akımının görselleri ile sınırlıdır. Farklı sanat akımlarının moda tasarım ürünleri üzerindeki yansımaları göstergebilimsel yöntemlerle çözümlenebilir. Ayrıca araştırma Pierce ve Barthes'ın göstergebilim analiz ölçekleri ile sınırlandırılmıştır. Farklı göstergebilim kuramcılarının çözümleme teknikleri kullanılarak da çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Çağlar, B. (2012). Bir iletişim biçimi olarak göstergebilim. *EUL Journal of Social Sciences*, 22-34.
- Kırkıncıoğlu, Z. (2015). *Ege Bölgesi kadın giyim-kuşamının gösteregebilimsel yöntem ile çözümlenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köroğlu, A. Serdar (2015). Literatür taraması üzerine notlar ve bir tarama tekniği. *GİDB dergi*, 1, 61-69.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (Çeviri Edit.: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdem, Ö. O. (2013). Postmodern sanat akımları ve reklamlara yansımaları . *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, s. 42.
- Özgür, A., Göstergebilim.
<https://www.academia.edu/2345316/G%C3%96STERGEB%C4%B0L%C4%B0M>
adresinden 15.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Rosenblum, R. (2001). *Sanatı ve yaşamıyla Andy Warhol* (Edt. Esra Aliçavuşoğlu, Çev. Tuncay Birkan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şoher, B. (2012). *Moda tasarımı eğitiminde sürrealizm sanat akımının öğrencilerin yaratıcılıklarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Usluca, Ö. (2012). Giyim modası ve güncel sanat ilişkisi üzerine bir değerlendirme Pop Art, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 4(7), 44-47
- Üstündağ, C. (2012). *Pop Art akımının postmodernizm ile ilişkisi ve tekstil modasına uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. H. (2016). *Türklerde ölüm anlayışının çağdaş türk resminde gösterge bilimsel açıdan incelenmesi*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Yüksel, Ş. (2013). *Atıştırmalık ürün reklamlarının gösterge bilimsel açıdan incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yüret, Z. (2013). *Yaşamdaki nesnelerin sanat eserine dönüştürülmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.